
Sisällys

Esipuhe	
Suomeksi	7
Venäjäksi	10
Sanakirjan laatimisperiaatteet	
Suomeksi	13
Venäjäksi	26
Ohjeet sanakirjan käyttäjälle	
Suomeksi	41
Venäjäksi	48
Lyhenteet ja erikoismerkit	
Suomeksi	55
Venäjäksi	56
Aakkosellinen aihealueuuttelo	
Suomeksi	57
Venäjäksi	58
Sanasto	59
<i>Liitteet</i>	509
<i>Liite 1. Aihealueet käsittekaavioiden esittämissjärjestyksessä</i>	
Suomeksi	510
Venäjäksi	511
<i>Liite 2. Ohjeet käsittekaavioiden käyttäjälle</i>	
Suomeksi	512
Venäjäksi	517
<i>Liite 3. Käsittekaaviot</i>	523
<i>Liite 4. Aihealueet asiantuntijoiheen</i>	740
<i>Liite 5. Lähteet</i>	742
<i>Liite 6. Sanakirjaan liittyvät julkaisut</i>	768
<i>Liite 7. Sanakirjaa laadittaessa syntyneet opinnäytteen</i>	770
<i>Liite 8. Ohjeet venäläis-suomalaisen hakemiston käytöstä</i>	
Suomeksi	771
Venäjäksi	772
<i>Liite 9. Venäläis-suomalainen hakemisto</i>	773

Содержание

Предисловие	
На финском языке	7
На русском языке	10
Принципы составления Словаря	
На финском языке	13
На русском языке	26
Правила пользования Словарем	
На финском языке	41
На русском языке	48
Список помет и условных знаков	
На финском языке	55
На русском языке	56
Алфавитный список предметных областей	
На финском языке	57
На русском языке	58
Словарь	59
<i>Приложения</i>	<i>509</i>
<i>Приложение 1. Список предметных областей в соответствии с порядком следования логико-понятийных схем</i>	
На финском языке	510
На русском языке	511
<i>Приложение 2. Правила пользования логико-понятийными схемами</i>	
На финском языке	512
На русском языке	517
<i>Приложение 3. Логико-понятийные схемы</i>	<i>523</i>
<i>Приложение 4. Список предметных областей с указанием консультантов ...</i>	<i>740</i>
<i>Приложение 5. Список источников</i>	<i>742</i>
<i>Приложение 6. Список публикаций, имеющих отношение к Словарю</i>	<i>768</i>
<i>Приложение 7. Список квалификационных работ, подготовленных в рамках проекта</i>	<i>770</i>
<i>Приложение 8. Правила пользования указателем русских терминов</i>	
На финском языке	771
На русском языке	772
<i>Приложение 9. Указатель русских терминов</i>	<i>773</i>

Esipuhe

Suomella ja Venäjällä on metsäalan yhteistyötä, ja metsäalan venäjänkielisellä termistöllä on kysyntää sekä kääntäjien että metsäalan asiantuntijoiden keskuudessa. Viimeiset suomalais-venäläiset metsäalan sanakirjat, joissa on venäläisiä vastineita, ilmestyivät kuitenkin yli 20 vuotta sitten: monikielinen *Lexicon Forestale* (WSOY 1979) ja N. N. Jagodkinin *Suomalais-venäläinen metsäteknillinen sanakirja* (Russkij jazyk 1984). Toivomme, että *Suomalais-venäläinen metsäsanakirja* korjaa tilannetta. Sen painopistealueet ovat metsätalous, etenkin metsänhoito, ja metsäekologia.

Suomessa on yleensäkin puutetta metsäalan sanakirjoista, etenkin sellaisista, joissa käsitteet olisi määritelty. Olemmekin tehneet paljon työtä suomalaisen käsitteistön analyysissa, ja monet metsätieteen käsitteet ovat tässä teoksessa ensi kertaa saaneet sanakirjamääritelmän. Kirjan tuottama hyöty ei siksi rajoitu vain niihin, jotka tarvitsevat venäjänkielisiä vastineita, vaan sitä voivat käyttää myös muut kääntäjät ja metsäalasta kiinnostuneet.

Ajatus metsäsanakirjasta syntyi Helsingin yliopiston käännöstieteen laitoksella syksyllä 1996, ja kuultuaan kiinnostuksestamme Metsäkustannus (silloinen Metsälehti Kustannus) ehdotti professori Inkeri Vehmas-Lehdolle (Helsingin yliopiston käännöstieteen laitos) suomalais-venäläisen metsäsanakirjan laatimista. Myös professori Aleksandr Gerd Pietarin yliopistosta tuli hankkeeseen jo sen alkuvaiheessa. Ensimmäisestä apurahasta (v. 1997–1998) ja sen antamasta kannustuksesta kiitämme Metsämiesten Säätiötä.

Työn alkuperäisenä lähtökohtana oli, että käännöstieteen laitoksen opiskelijat laativat tutkielmia metsäalan termistöstä – kukin omalta kapealta alaltaan – ja metsäsanakirjaa kootaan niiden pohjalta. Tämä ajatus on osittain toteutunut: proseminaarisesitelmiä on syntynyt kymmenen ja pro gradu -tutkielmia samoin kymmenen kappaletta (ks. liite 7). Samalla on sekä metsätermistön että sanastotyön periaatteiden tuntemus lisääntynyt opiskelijoiden keskuudessa. Olemme myös saaneet kansainvälisestikin (käännöstieteen laitoksen arvioinnissa) kiitosta siitä, että olemme luoneet humanistiselle alalle tutkimushankkeen, jossa opiskelijat ovat mukana.

Sanakirjan aikaan saamiseksi tarvittiin kuitenkin varsinaisia sanakirjan laatijoita. Tähän tarkoitukseen saimme kahteen otteeseen EU:n Interreg-rahoitusta (v. 1997–2001 ja v. 2003–2006). EU-rahoituksen lisäksi saimme ns. kansallista vastinrahaa Etelä-Suomen lääninhallitukselta. Suuret kiitokset rahoittajille.

Ensimmäisen kauden rahoitus antoi mahdollisuuden palkata osa-aikaiseksi projektikoordinaattori-terminologiksi fil. maist. Päivi Pasanen. Hänen apunaan toimivat fil. maist. Julia Ekman, hum. kand. Tuija Juottonen, fil. maist. Irina Kudasheva ja fil. lis. Igor Kudashev, joille kaikille suuret kiitokset tärkeästä pohjustustyöstä.

Jälkimmäisenä rahoituskautena meillä oli vihdoin mahdollisuus palkata päätoiminen terminologi, fil. maist. Irina Kudasheva. Hän on vastannut suurimmasta osasta aihealueita. Osa-aikaisena terminologina on toiminut fil. lis. Igor Kudashev, joka on myös sanakirjan laatimissuunnitelman pääasiallinen tekijä. Hän on niin ikään laatinut sanakirjahanketta varten terminhallintaohjelman MyTerMSin, joka on suuresti helpottanut terminologien ja toimittajien työtä ja jonka ansiosta työn aikana kehitettyjen innovatiivisten ratkaisujen toteuttaminen on ollut teknisesti mahdollista. Terminologimme ovat tehneet suoranaisia ihmeitä; muutoin ei näin suuren ja

järjestelmällisen termityön suorittaminen olisi ollut mahdollista. Heille molemmille lämmin kiitoksemme!

Suomalais-venäläinen metsäsanakirja perustuu kahdenlaiseen asiantuntemukseen. Sen toimittajat ja tekijät edustavat terminologian teorian ja sanastotyön asiantuntemusta, kun taas sanakirjan sisällössä nojataan metsäalan asiantuntemukseen valtakunnanrajan molemmin puolin. Suomalaisina asiantuntijoina ovat toimineet emeritusprofessori Erkki Annila, maat. ja metsät. toht. Matti Haapanen, emeritusprofessori Pentti Hakkila, prof. Taneli Kolström, fil. toht. Leila Korpela, emeritusprofessori Veikko Koski, prof. Katri Kärkkäinen, prof. Matti Kärkkäinen, maat. ja metsät. maist. Juha Laitila, viestintäpäällikkö Martti Linna, emeritusprofessori Eino Mälkönen, metsätoimentarkastaja Pasi Poikonen, emeritusprofessori Simo Poso, ylitarkastaja Antti Puhalainen, emeritusprofessori Juhani Päivänen, fil. kand., maat. ja metsät. maist. Martti Rusanen, prof. Vesa Ruusila, fil. lis. Kauko Salo, maat. ja metsät. maist. Tuija Sievänen, prof. Pertti Uotila ja fil. maist. Ilkka Vanha-Majamaa. Venäjänkielisinä asiantuntijoinamme taas ovat olleet vanh. tutkija V. A. Borisov, biol. lis. L. I. Dmitrijeva, prof. A. N. Filiptchuk, biol. lis. G. V. Hahin, vanh. tutkija Š. A. Karagulova, prof. L. O. Karpatševski, tekn. lis. A. K. Kuritsyn, biol. lis. L. J. Kurlovitš, maant. toht. O. L. Liss, prof. A. V. Ljubimov, prof. J. G. Mozolevskaia, prof. S. P. Pogiba, prof. M. V. Rubtsov, prof. J. D. Sabo, prof. I. R. Šegelman, prof. E. P. Sergejeva, laatupäällikkö Aleksanteri Terävä, dos. A. V. Tšitšev, prof. A. I. Utkin, johtava tutkija N. P. Vasiljeva ja dos. S. P. Zuihina. Heille kaikille sydämelliset kiitoksemme! Asiantuntijoiden aihealueet ilmenevät liitteestä 4.

Erityisen suuren kiitoksen ansaitsevat professorit A. N. Filiptchuk, Erkki Annila ja Matti Kärkkäinen. Professori Filiptchuk on ollut venäläisellä puolella pääasiantuntijamme ja jo vuodesta 1997 edistänyt hanketta monin tavoin. Professorit Annila ja Kärkkäinen taas olivat suomalaisella puolella asiantuntijoina erittäin monella aihealueella ja tarvittaessa toimivat eräänlaisina yleiskonsultteina. Hankkeen aikana edesmenneet Eino Mälkönen, V. A. Borisov, O. L. Liss ja A. I. Utkin eivät valitettavasti ole vastaanottamassa kiitoksiamme.

Kiitoksemme myös fil. maist. Pirjo Lehtiniemelle, joka on esityöstänyt seuraavat aihealueet: puun ja metsän mittaus, metsikön rakenne ja kehitys, metsäsuunnittelu ja metsätalouden organisaatiot, sekä fil. maist. Julia Ekmanille, fil. yo. Natalia Korkalle ja fil. yo. Julia Virtaselle, jotka osallistuivat hankkeeseen sen loppuvaiheessa. Suomenkielisen tekstin kielentarkistuksesta kiitoksemme kohdistuvat fil. maist. Raija Lehtiselle ja venäjänkielisen tekstin oikoluvusta N. G. Mihailovalle. I. V. Azarovan ansiosta on ollut teknisesti mahdollista varustaa venäläiset termit painonmerkeillä, mistä kiitoksemme.

Hankkeen hallinnoinnista on vuosina 2003–2006 vastannut Helsingin yliopiston koulutus- ja kehittämiskeskuksen Palmenian Kouvolan yksikkö, mistä sydämellinen kiitoksemme yksikön johtajalle fil. maist. Pirjo Silfversténille ja projektikoordinaattorille fil. maist. Anne Rasskasoville.

Metsäsanakirjaa laatiessamme olemme myös tehneet työtämme tunnetuksi kahdessa tätä tarkoitusta varten järjestetyssä suomalais-venäläisessä termiseminaarissa. Ensimmäinen näistä oli ”Puun ja kuoren välissä” (Kouvola 20.–21.3.1998) ja toinen ”Termit ja metsä. Terminologia Suomessa ja Venäjällä” (Helsinki 13.–14.10.2005). Edellisen järjestivät Helsingin yliopiston Kouvolan laitokset Metsämiesten Säätiön taloudellisella tuella ja jälkimmäisen Aleksanteri-instituutti (ks. seminaarin esitelmät teoksesta *Puusta katsoen*, tulossa 2008). Lisäksi olemme esiintyneet lukuisissa seminaareissa ja konferensseissa sekä julkaisseet sanakirjaan ja sanastotyöhön liit-

tyviä artikkeleita (ks. liite 6). Metsäsanakirjan laatimisprosessi oli erityinen merkitys Igor Kudashevälle, sillä se toimi havaintomateriaalina hänen kirjoittaessaan väitöskirjaa kääntäjille tarkoitettujen erikoiskielen sanakirjojen laatimisesta.

Suomalaisina yhteistyökumppaneina ovat toimineet mm. Metsäntutkimuslaitos, Joensuun yliopisto, UPM-Kymmene Oyj ja Aleksanteri-instituutti. Venäläisistä yhteistyökumppaneista tärkeimpiä ovat olleet Moskovan valtiollinen metsäyliopisto, Venäjän metsätalouden koneistamisen ja metsänhoidon tutkimuslaitos, Petroskoin valtionyliopisto, Venäjän tiedeakatemia metsäntutkimuslaitos, Venäjän luonnonsuojelun tutkimuslaitos, Moskovan Timirjazevin maatalousakatemia ja Pietarin valtionyliopisto.

Hankkeen ohjausryhmän puheenjohtajana on toiminut prof. Inkeri Vehmas-Lehto ja jäsenenä koulutuspäällikkö Tapani Kaakkuriniemi (Aleksanteri-instituutti), emeritusprofessori Eino Mälkönen, projektipäällikkö Pasi Poikonen (UPM-Kymmene Oyj), emeritusprofessori Simo Poso, fil. maist. Anne Rasskasov (ohjausryhmän sihteeri), johtaja Pirjo Silfverstén (Koulutus- ja kehittämiskeskus Palmenian Kouvolan yksikkö), kustannuspäällikkö Antti Sipilä (Metsäkustannus Oy) sekä osan aikaa ylitarkastaja Marjo Mäkelä, suunnittelija Seija Tuhkalainen ja sivistystoimentarkastaja Asko Jaakkola (Etelä-Suomen lääninhallitus). Lisäksi ohjausryhmän kokouksiin ovat osallistuneet fil. maist. Irina Kudasheva, fil. lis. Igor Kudashev ja fil. maist. Pirjo Lehtiniemi.

Olemme pyrkineet täsmällisyyteen ja selkeyteen ja parhaamme mukaan ottaneet huomioon sekä maallikoiden että asiantuntijoiden tietotason ja tarpeet. Jokainen sanakirjatyötä tehnyt tietää, että tavoitteisiin pääseminen on rajallista ja että huomauttamisen aihetta löytyy väistämättä. Sanakirjaa koskevat kommentit pyydämme lähettämään Irina Kudashevälle seuraavaan osoitteeseen:

Helsingin yliopisto
Koulutus- ja kehittämiskeskus Palmenia, Kouvola
PL 239
45101 KOUVOLA
s-posti: kudai@mail.ru; irina.kudasheva@helsinki.fi

Kouvolassa 27. päivänä toukokuuta 2007

Suomalais-venäläisen metsäsanakirjan toimittajat

Inkeri Vehmas-Lehto Aleksandr Gerd

Предисловие

Сотрудничество Финляндии и России в лесной сфере создает спрос на терминологические словари как среди переводчиков, так и среди специалистов отрасли. Существующие в этой области финско-русские словари во многом устарели: многоязычный словарь *Lexicon Forestale* вышел в 1979 году, а «Финско-русский лесотехнический словарь» Н.Н. Ягодкина – в 1984. Мы надеемся, что «Финско-русский лесной словарь», в котором лесное хозяйство (в частности, лесовыращивание) и лесная экология являются приоритетными областями, поможет исправить эту ситуацию.

Финляндия не может похвастаться большим количеством словарей по лесной тематике, особенно содержащих определения понятий. При создании «Финско-русского лесного словаря» была проделана большая работа по выяснению содержания финских понятий, многие из которых были впервые определены по канонам словарного жанра. Благодаря этому словарь может представлять интерес не только для тех, кто имеет дело с русским языком, но и для переводчиков других языков и всех тех, кто интересуется лесной отраслью.

Идея создания лесного словаря родилась на отделении переводоведения Хельсинкского университета осенью 1996 года. Узнав об этом, издательство *Metsäkustannus* (в то время *Metsälehti Kustannus*) предложило профессору Хельсинкского университета Инкери Вехмас-Лехто заняться составлением финско-русского лесного словаря. С самого начала проекта в нем принимал участие профессор Санкт-Петербургского государственного университета А.С. Герд. Первый грант на создание Словаря был предоставлен фондом *Metsämiesten Säätiö*, за что создатели словаря выражают ему свою признательность.

Первоначально предполагалось, что студенты отделения переводоведения будут разрабатывать те или иные узкие области и писать квалификационные работы, на основании которых впоследствии будет создан словарь. Эта идея отчасти была реализована на практике: студенты написали десять просеминарских докладов и десять дипломных работ (см. Приложение 7), познакомившись как с методами терминологической работы, так и с лесной терминологией. Заметим, что опыт создания в гуманитарной области научно-исследовательского проекта с участием студентов был высоко оценен международной комиссией, проводившей аттестацию отделения переводоведения.

Тем не менее, для создания полноценного словаря был необходим стабильный авторский коллектив. На эти цели программой Европейского Союза Интеррег было дважды выделено финансирование (в 1997–2001 и 2003–2006 годах). В дополнение к финансированию ЕС мы получили т. н. государственное софинансирование от Губернского правления Южной Финляндии. Выражаем искреннюю благодарность за предоставленные гранты.

В течение первого периода в качестве координатора и терминолога в проекте по совместительству работала Пяйви Пасанен, которой помогли Юлия Экман, Туйя Юоттонен, Ирина Кудашева и Игорь Кудашев. Выражаем им всем благодарность за хорошую подготовительную работу.

Во время второго периода у нас впервые появилась возможность нанять терминолога на полный рабочий день. Им стала Ирина Кудашева, которая

взяла на себя большую часть предметных областей. В проекте также принимал участие Игорь Кудашев, который был основным разработчиком концепции Словаря, работал в качестве терминоведа и отвечал за техническое сопровождение проекта. В частности, Игорь Кудашев разработал для проекта терминографический процессор MuTerMS – программу, которая существенно облегчила работу терминоведов и редакторов и позволила технически реализовать все инновационные приемы, разработанные авторским коллективом Словаря. Нужно сказать, что наши терминологи совершили настоящее чудо – без них мы бы не справились с таким большим объемом терминологической работы. Большое спасибо им обоим!

“Финско-русский лесной словарь” является плодом сотрудничества лингвистов-терминоведов и специалистов лесной отрасли. Первые отвечали за лексикографическую составляющую Словаря, вторые – за его предметное содержание. С финской стороны в проекте принимали участие следующие специалисты лесной отрасли: Эрkki Аннила, Матти Хаапанен, Пентти Хаккила, Танели Колстрём, Лейла Корпела, Вейкко Коски, Катри Кярккяйнен, Матти Кярккяйнен, Юха Лайтила, Мартти Линна, Эйно Мьялкёнен, Паси Пойконен, Симо Посо, Антти Пухалайнен, Юхани Пяйвянен, Мартти Русанен, Веса Руусила, Кауко Сало, Туйя Сизвянен, Пертти Утила и Илкка Ванха-Майамаа. С российской стороны в проекте участвовали: В.А. Борисов, Л.И. Дмитриева, А.Н. Филипчук, Г.В. Ханин, Ш.А. Карагулова, Л.О. Карпачевский, А.К. Курицын, Л.Е. Курлович, О.Л. Лисс, А.В. Любимов, Е.Г. Мозолевская, С.П. Погиба, М.В. Рубцов, Е.Д. Сабо, И.Р. Шегельман, Е.П. Сергеева, А. Терявя, А.В. Чичев, А.И. Уткин, Н.П. Васильева и С.П. Зуихина. Всем им огромное спасибо! Список предметных областей с указанием консультантов можно найти в Приложении 4.

Особой благодарности заслуживают профессора А.Н. Филипчук, Эрkki Аннила и Матти Кярккяйнен. А.Н. Филипчук был главным консультантом с российской стороны и с 1997 года оказывал словарному проекту всестороннюю поддержку. Профессора Эрkki Аннила и Матти Кярккяйнен отвечали за большое количество предметных областей и при необходимости выступали в качестве консультантов-универсалов. К сожалению, слова нашей благодарности не смогут прочитать безвременно ушедшие из жизни В.А. Борисов, О.Л. Лисс, Эйно Мьялкёнен и А.И. Уткин.

Выражаем благодарность Пирьё Лехтиниemi, которая занималась предварительной подготовкой материалов по областям “Обмер деревьев и леса на корню”, “Структура и развитие насаждения”, “Лесохозяйственное планирование”, “Лесохозяйственные организации”, а также Юлии Экман, Наталии Корка и Юлии Виртанен, которые участвовали в проекте на его заключительной стадии. За вычитку Словаря мы благодарим корректоров Райю Лехтинен и Н.Г. Михайлову. За обеспечение технической возможности простановки ударений в русских терминах выражаем признательность И.В. Азаровой.

В 2003–2006 гг. за администрирование проекта отвечал Центр обучения и развития “Палмениа” Хельсинкского университета. Выражаем сердечную благодарность директору Центра Пирьё Силфверстен и координатору проекта Анне Расскасов.

В ходе словарного проекта было организовано два семинара, на которых мы рассказали о нашей работе. Первый из семинаров прошел в г. Коуволла 20–21 марта 1998 года, а второй – в Хельсинки 13–14 октября 2005 года. Первый семинар был организован Коувольскими отделениями Хельсинкского уни-

верситета при финансовой поддержке фонда Metsämiesten Säätiö, второй – Александровским институтом Хельсинкского университета. В Александровском институте в 2008 году будет опубликован сборник докладов второго семинара – Puusta katsoen. Кроме того, участники проекта выступили с докладами на многих других семинарах и конференциях и опубликовали целый ряд статей (см. Приложение 6). Игорь Кудашев использовал материал Словаря при работе над своей докторской диссертацией “Проектирование переводческих словарей специальной лексики”.

Важнейшими партнерами проекта с финской стороны выступали: Государственный научно-исследовательский институт леса (Metla), Университет Йозенсу, концерн UPM-Куммене и Александровский институт, а с российской стороны – Московский государственный университет леса, Всероссийский научно-исследовательский институт лесоводства и механизации лесного хозяйства, Петрозаводский государственный университет, Институт лесоведения Российской академии наук, Всероссийский научно-исследовательский институт охраны природы, Московская сельскохозяйственная академия имени А.К. Тимирязева и Санкт-Петербургский государственный университет.

Председателем группы управления проектом была профессор Инкери Вехмас-Лехто. В заседаниях группы управления проектом участвовали: заведующий магистерской программой Александровского института Тапани Кааккуриниemi, профессор-эмиритус Эйно Мьялкёнен, менеджер по проектам Паси Пойконен (АО “УПМ-Кюммене”), профессор-эмиритус Симо Посо, Аннэ Расскасов (секретарь совещаний), директор Центра обучения и развития “Палмения” в г. Коуволла Пирьё Силфверстен, менеджер по издательской деятельности Антти Сипиля, а также представители Губернии Южной Финляндии – Марьё Мякеля, Сейя Тухкалайнен и Аско Яаккола. На заседания также приглашались Ирина Кудашева, Игорь Кудашев и Пирьё Лехтиниemi.

Мы стремились к четкому и ясному изложению информации и старались учесть интересы всех групп пользователей. Тем не менее каждый, кто занимался составлением словарей, знает, что возможности авторского коллектива не безграничны и что всегда найдется повод для критических замечаний. Все замечания и пожелания в отношении Словаря просим направлять Ирине Кудашевой по адресу:

Helsingin yliopisto
Koulutus- ja kehittämiskeskus Palmenia, Kouvola
PL 239
45101 KOUVOLA
e-mail: kudai@mail.ru; irina.kudasheva@helsinki.fi

Коуволла, 27 мая 2007 г.

Редакторы “Финско-русского лесного словаря”

Инкери Вехмас-Лехто

А.С. Герд